

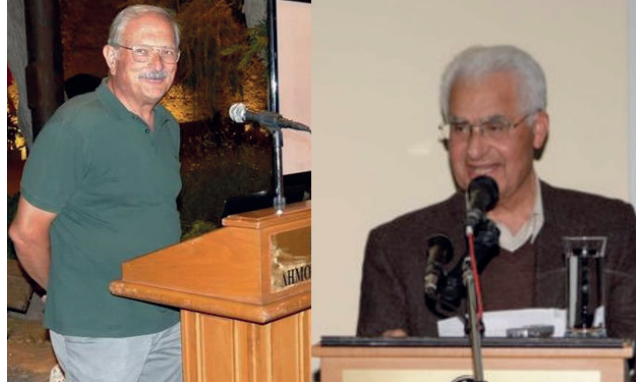
■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες (200)

Πέντε χρόνια και διακόσιες σελίδες «Αναδιφήσεων»

Βιβλιοεπιστημάνσεις

Τον περασμένο Δεκέμβριο συμπληρώθηκαν πέντε χρόνια της στήλης αυτής, που είχε ξεκινήσει το 2016, ως εβδομαδιαία. Τη δημιουργία όταν ο **Μανώλης Χαλκιαδάκης**, μετά τη συνταξιοδότησή μου, μου ζήτησε να γίνω στενότερος συνεργάτης της εφημερίδας. Είχε προηγηθεί βέβαια μια άλλη, μηνιαία εκείνη στήλη, που αναφερόταν στον χώρο του βιβλίου, με τον τίτλο «Βιβλιοεπιστημάνσεις». Τελικά δεν είχε ευδοκιμήσει, αφού την είχα φανταστεί ως πολυσυμμετοχική, αλλά οι φιλιαναγνώστες στους οποίους είχα απευθυνθεί δεν είχαν πειστεί για την αναγκαιότητά της. Ακολούθησαν οι «Αναδιφήσεις», οι οποίες ξεκίνησαν με υποκίνηση του αείμνηστου **Μανώλη Κούνουπα** και αποδείχτηκαν μακρόβιες, για τα δεδομένα του Ρεθύμνου οπωσδήποτε.

σκειυή στα «Χανιώτικα Νέα», στα «Πνευματικά και καλλιτεχνικά νέα»; Οπωσδήποτε το παράδειγμα τους με εμπνέει, τόσο ως προς τη διάρκεια όσο και ως προς τη φιλοσοφία και των δύο να παρουσιάζουν θέματα πρωτότυπα.

Όμως, αν σήμερα εγώ μπορώ να χαίρομαι για 200 συνεχόμενες, 800 σελίδες μεγέθους Α4, που ισοδυναμούν με 4 τουλάχιστον στιβαρά βιβλία, και περισσότερες από 2.000 εικόνες, μερικές από τις οποίες πρωτοεμφανιζόμενες, τι θα έπρεπε να κάνουν οι φίλοι Χανιώτες **Μανώλης Μανουσάκας** που διατήρησε σελίδα στις εβδομαδιαίες «Διαδρομές» επί σχεδόν μια δεκαετία και ο **Σταμάτης Αποστολάκης** με 2.500 συνολικά σελίδες κάθε Παρασκευή στα «Χανιώτικα Νέα», στα «Πνευματικά και καλλιτεχνικά νέα»; Οπωσδήποτε το παράδειγμα τους με εμπνέει, τόσο ως προς τη διάρκεια όσο και ως προς τη φιλοσοφία και των δύο να παρουσιάζουν θέματα πρωτότυπα.

Πριν συνεχίσω είμαι υποχρεωμένος να ευχαριστήσω τους υπεύθυνους σελιδοποίησης της εφημερίδας, που επί τόσα χρόνια ανέχτηκαν τις παραξενιές μου: την **Ελένη Αλεβυζάκη**, τον **Γιώργο Βασιλάκη**, τον **Ηλία Πιπέρη** και τη **Βαγγελιώ Μανουσάκη**. Ως προς τη στήλη τώρα, πρέπει να σημειώσω ότι οι πρώτες οκτώ συνεχείς της, που αρχικά είχε τον τίτλο «Κυνηγώντας το χθες», δανεισμένο από την ομώνυμη αλλά βραχύβια του **Γιάννη Σπανδάγου**, ήταν αφιερωμένες σ' αυτόν και στη συνέχεια στα εξαφανισμένα μνημεία του Ρεθύμνου. Η πρωτοτυπία της, αν μπορεί να ονομαστεί έτσι, ήταν η εξ αρχής καλή αναλογία κειμένου και εικόνων.

Πρόταση παρακολούθησης βίντεο

Αναζητήστε στο διαδίκτυο, στο YouTube, ένα απόσπασμα από ομιλία της Σούζαν Ιτον για τη γενετική. Δεν ξέρω αν φτάνει για ν' αγαπήσετε τον επιστημονικό αυτό κλάδο, όμως σίγουρα θ' αγαπήσετε τη Σούζαν, μεταξύ άλλων και για το χιούμορ της και θα λυπηθείτε για μια ακόμα φορά που η επιστημονική της καριέρα και η ίδια της η ζωή διακόπηκε για πάντα. Διακόπηκε δυστυχώς στον τόπο μας, από έναν συμπατριώτη μας και μάλιστα με τον πιο επώδυνο τρόπο, τέτοιο που ούτε το πιο σοσιαστικό μυαλό δεν θα διανοούνταν ποτέ. Η μνήμη της ως παραμένει αιώνια και ο τόσο άδικος χαμός της ως αποτέλεσμα τον καταλήγει να προβληματιστούμε και να πούμε «ως εδώ και μη παρέκει» στην παράλληλη στη δική μας κοινωνία των όπλων, των κοινών, του χαϊού, του αντισταμού και της κακοποίησης ανθρώπων και ζώων.

Κι αυτό δεδομένου ότι όλοι, ακόμα και οι παλιότεροι, έχουμε εθιστεί στην εικόνα και σε καμία περίπτωση δεν θα διαβάζαμε ευχάριστα ένα τετρασελίδο «πλάφι», όπως ακούγεται στην τυπογραφική ορολογία, ή αλλιώς «ορφανό». Πρωτότυπη ήταν και η προσθήκη στο τέλος κάθε σελίδας μιας ή περισσοτέρων προτάσεων ανάγνωσης και μερικές φορές ακράσσης ή παρακολούθησης. Συχνά χρειάστηκε να προστεθεί και «Ο λόγος στους αναγνώστες», όταν κάποιος απ' αυτούς, τους οποίους ευχαριστώ θερμά, μου έστειλαν πρόσθετες πληροφορίες για τα θέματα που επεξεργάζομαι, με διόρθωσαν ή με εφοδίαζαν με πρόσθετο εικονογραφικό υλικό.

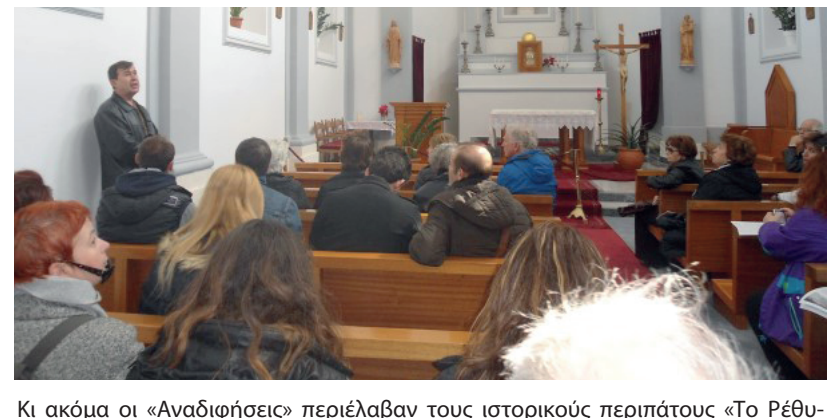
Ακολούθησαν σειρές αφιερωμάτων σε δύο ιστορικούς φορείς του Ρεθύμνου, το Λύκειο των Ελληνίδων και τη Δημόσια Βιβλιοθήκη. Και οι δύο απαιτήσαν πολλή έρευνα, η πρώτη από τις οποίες κατέληξε και σε ομιλία-προβολή στο Λύκειο, με θέμα «Σημαντικοί άνθρωποι-σπουδαίες ιδέες: αείμνηστοι ομιλητές που με τις αεχάσστες διαλέξεις τους λάμπρυναν το αναλόγιο του Λυκείου των Ελληνίδων Ρεθύμνης». Την έρευνα για την ιστορία της Βιβλιοθήκης σκοπεύω να ενσωματώσω σε γενικότερη υπόθεση της Βιβλιοθήκης στο Ρέθυμνο, μετά την - αναμενόμενη οπωσδήποτε - απόρριψη της πρότασης έκδοσής της σε μονογραφία από το Εφορευτικό Συμβούλιο της.

Κόρη Σαυδάκης
Το Ρέθυμνο στα χρόνια της χολέρας
Επίλεκτες ασθένειες και πρακτικές υγιεινές από τον 14ο έως τον 20ο αιώνα

Ακολούθησαν πολλές σειρές δημοσιευμάτων. Κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου εγκλεισμού η στήλη κρατήθηκε ενεργή και προσπάθησε να βοηθήσει την εφημερίδα να κρατηθεί όρθια, με δύο αφιερώματα, στην ιστορία των επιδημιών στο Ρέθυμνο και στην ιστορία του χιούμορ του. Η πρώτη σειρά κατέληξε στην ψηφιακή έκδοση του βιβλίου «Το Ρέθυμνο στα χρόνια της χολέρας. Επιδημικές ασθένειες και πρακτικές υγιεινές από τον 14^ο μέχρι τον 20^ο αιώνα» (προσβάσιμη ελεύθερα από το <https://civisrethymnensisuniversalis.blogspot.com/>) και η δεύτερη προετοιμάζεται για αυτοτελή έκδοση, προσφορά της εφημερίδας που τη φιλοξένησε.

Η σειρά των θεμάτων που επεξεργάστηκε η στήλη ήταν μεγάλη: ιστορία ρεθιμνιώτικης και κρητικής συνολικά εκπαίδευσης, εξαφανισμένοι ναοί βενετοκρατίας, Ξεναγήσεις κ.ά. Οι Ξεναγήσεις περιλάμβαναν, πλην των θεμάτων που προαναφέρθηκαν, άλλα 16, με τους τίτλους «Εις ποίαν λότζαν κάθεται κι εις ποίαν κούρτην εισάει; Οι αυλές του Ρεθύμνου», «Περιήγηση στην εκπαιδευτική ιστορία του Ρεθύμνου (τρεις διαφορετικές Ξεναγήσεις)», «Τα θυρώματα του Ρεθύμνου», «Περπατώντας στο Ρέθυμνο του Παντελή Πρεβελάκη», «Ανακαλύπτοντας το Ρέθυμνο των μεγάλων ερωτών» και «Μια βραδιά στο σχολείο της κυρίας Αμαλίας».

Κι ακόμα οι «Αναδιφήσεις» περιέλαβαν τους ιστορικούς περιπάτους «Το Ρέθυμνο των σπουδαίων γυναικών», «Ιστορικός περιπάτος στα Χανιά», «Περίπατος στη φύση και στην ιστορία των χωριών Αμνιάς, Καψαλιανιάς και Πίκρης», «Αρχαιολογικός περιπάτος στα φαράγγια της Ελευθέρας», «Περιήγηση στον Δημοτικό Κήπο του Ρεθύμνου», «Μου ξανάρχονται ένα-ένα: ιστορικοί περιπάτος στο Ρέθυμνο του 1821», «Εξερευνώντας τα κρη-φύγετα της επανάστασης του 1821», «Περιήγηση στο Ρέθυμνο της εποχής των Ρώσων», «Ιστορικός περιπάτος στο Ρέθυμνο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου» και «Στη Λεωφόρο των Ηλυσιών Πεδίων του Χάρη Καλαϊτζάκη».

Τα αφιερώματα σε σπήλαια και σπηλαιώδεις εκκλησίες ήταν πολλά. Πολλές ήταν και οι ολοσέλιδες αναφορές σε σημαντικούς ανθρώπους του πνεύματος, με προεξάρχοντα τον **Γιώργο Π. Εκκεκάκη**. Αφιερώματα έγιναν και για τη **Μαρία Τσιριμνάκη**, τον **Στέργιο Μανουρά**, τον **Σταμάτη Αποστολάκη**, τον **Μανώ Ασρινό**, τον **Μανώλη Κούνουπα**, τον **Μιχάλη Παπαδάκη Δάνδολο**, τον **Αλκιβιάδη Μαυράκη**, τη **Νίκη Γουλιανδρή**, τη **Φαλή Βογιατζάκη**, τον **Νικόλαο Μουτσόπουλο**, την **Ευγενία Ζαμπετάκη**, τον **Γιώργο Αγγελιδάκη**, τον **Κωστή Τουρνάκη**, την αδικοχημένη **Σούζαν Ιτον**, τη **Ροδούλα Σταθάκη**, τον **Δημήτρη Αργοντάκη**, τον **Δήμο Τσαντίλη** αλλά και για απλούς ανθρώπους που έφυγαν την τελευταία πενταετία από κοντά μας.

ΡΕΘΥΜΝΙΑΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
«... δεν θα αφήσουμε να «παλιώσει» το δικό μας καράβι»
ΕΠΙ-ΟΠΓ ΑΡΚΑΔΙ
ΡΕΘΥΜΝΟ - ΠΕΙΡΑΙΑΣ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΡΕΘΥΜΝΟ

Η Σάμος και τα Αντικύθηρα είχαν την τιμητική τους, όπως και οι Ημερίδες που διοργανώσαμε για τη ρεθιμνιώτικη σασπινοποιία, την Κρητική διάλεκτο, το 1821 και το Ρέθυμνο και τα 150 χρόνια του Αρκαδίου. Οι κουλέςδες πήραν σειρά με αρκετά αφιερώματα, που θα μπορούσαν να συγκροτήσουν επεκτεινόμενα και αυτόνομη έκδοση, αν ποτέ βρεθεί ο χορηγός της. Οι θαλασσοταραχές έδωσαν αφορμή για μια σειρά «Αναδιφήσεων» που αναφέρονταν στην ακτοπολιτική ιστορία του τόπου, ενώ ο επετειακός εορτασμός της Ελληνικής Επανάστασης σε επτά σχετικές συνέχειες. Το Σχολικό Μουσείο είχε πολλές αναφορές, καθώς και πρωτοποριακά σχολεία, όπως εκείνα του Φουρφουρά και της Κυριάννας.

Όπως είναι φυσικό, το Λαογραφικό Μουσείο, του οποίου διετέλεσα γραμματέας για έξι χρόνια, είχε κι αυτό πολλά αφιερώματα, ενώ δεν έλειψαν οι προτάσεις, για ένα Μουσείο Ιστορίας της πόλης του Ρεθύμνου, αλλά κι εκείνες για τις χαμένες ευκαιρίες πολιτισμού και την παράδοση αγνωμοσύνης του Ρεθύμνου προς τους ευεργέτες του. Οι προτάσεις ανάγνωσης βιβλίων ξεπέρασαν τις 60, με εμφανή προσπάθεια να είναι αντικειμενικές και χωρίς καμία τους να είναι υποβολιμαία, όπως αποδεικνύεται, νομιζώ, και από το γεγονός ότι μόλις τρεις ήταν οι συγγραφείς που επικροτήθηκαν - ως μη όφειλαν - για να μ' ευχαριστήσουν. Και τα 200 αφιερώματα είναι αναρτημένα και διαθέσιμα της ιστοσελίδας της εφημερίδας «Ρεθιμνιώτικα Νέα» (<https://rethnea.gr/author/xarhs-stratidakhs/>), τα οποία ευχαριστώ και απ' αυτή τη θέση για τη φιλοξενία.

Ξεπροβοδίζοντας έναν πνευματικό φίλο

Χωρίς να θέλω να προστεθώ στην χορεία όλων όσων δεν φείδονται κοσμητικών επιθέτων και χαρακτηρισμών για τον αποχωρούντα μητροπολίτη **Ευγένιο Αντωνόπουλο**, αισθάνομαι την υποχρέωση να τον ξεπροβοδίσω ως φίλο του βιβλίου και της εν γένει πνευματικής ζωής, αλλά και ως τακτικό αναγνώστη της στήλης. Η γνωριμία μας ανάγεται στην αυγή του καινούριου αιώνα, όταν ξεκίνησα τις διδακτορικές μου διατριβές στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, με τον ίδιο επιβλέποντα καθηγητή. Εκείνος επέλεξε να μην ολοκληρώσει την εργασία του για το Διονύσιο Μαραγκουδάκη, παρότι βρισκόταν στο «παρά πέντε», και αντ' αυτού ν' αφιερωθεί στα ιερατικά του καθήκοντα.

Κατευόδιο σ' έναν δεινό αναγνώστη

Στα χρόνια της αρχιερατείας του στο Ρέθυμνο τον είχαμε τακτικό ακροατή και συχνά ομιλητή στις ημερίδες, συνέδρια και εκδηλώσεις που διοργανώσαμε, στις οποίες συμμετείχε από καθαρό ενδιαφέρον και όχι για κοινωνικούς λόγους, αφού μάλιστα ορισμένες απ' αυτές είχαν ελάχιστο ακροατήριο. Αντισυμβατικός και χιουμοριστής, είναι κατεξοχήν άνθρωπος του βιβλίου. Δεν μπορεί να ξεχάσω τη συμπαράστασή του στην οικογένειά μου κατά τους εισμούς στη Σάμο, όταν προσέφερε συμβολικά στη σύζυγό μου ένα παλαιότυπο της Σαμιακής Πολιτείας.

Ευχές και προσδοκίες

Δεν μπορώ επίσης να λησμονήσω ότι έκανε εφικτή την έκδοση της διδακτορικής μου διατριβής σε βιβλίο, αγοράζοντας αριθμό αντιτύπων και δωρίζοντάς τα στις σχολικές βιβλιοθήκες του Ρεθύμνου. Είμαι σίγουρος ότι θα εκπληρώσει και μια άλλη υπόσχεση, έστω κι από τη νέα του θέση, τη βοήθεια στην έκδοση της εργασίας της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας για τις ρεθιμνιώτικες βραχοκλησίες, που ξεκίνησε πριν από τριάντα χρόνια και που ολοκληρώνεται αυτό τον καιρό. Του εύχομαι επιτυχία και στα νέα του καθήκοντα και πιστεύω ότι θα προσπαθήσει «να βάλει την εκκλησία της Κρήτης στη νέα εποχή», όπως το είχε επιχειρήσει και ο μακαριστός Ειρηνάιος Γαλιανάκης.

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας stharis@yahoo.gr, 2831055031